

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Росица Димитрова Бечева,
Нов български университет,

за дисертационния труд на Христо Иванов Димитров,

професионално направление 08.03 Музикално и танцово изкуство,
докторант в Нов български университет,

на тема:

НАЦИОНАЛЕН ФОЛКЛОРЕН АНСАМБЪЛ „БЪЛГАРЕ” МЕНИДЖЪРСКИ И ТВОРЧЕСКИ ПОДХОДИ за присъждане на образователна и научна степен „доктор”

Научен ръководител: проф. д-р Георг Краев

Биографични данни:

Христо Димитров е роден на 7 октомври 1969 година в гр. Варна, но живее и завършва средното си образование в гр. Шумен. От десетгодишна възраст играе български народни танци в самодейни състави. През 1990 година започва редовното си обучение в Академията за музикално и танцово изкуство в гр. Пловдив, специалност „Хореография и режисура“. Дипломира се през 1994 година в класа на проф. Петър Луканов. Живее в Пловдив, където се реализира в предприемаческия, издателския и рекламния бизнес до 2000 година, след което се мести в София.

Ще насоча вниманието към някои по-съществени моменти в творческата биография на Христо Димитров:

Христо Ив. Димитров е създател на НФА „БЪЛГАРЕ“ и на всички спектакли на ансамбъла. На 1 октомври 2002 година Христо и неговата сестра Елена Андерсон поставят началото на Национален фолклорен ансамбъл „БЪЛГАРЕ - най-големия частен професионален фолклорен ансамбъл в България. На 3 април 2003 година е дебютът на ансамбъла на професионалната сцена в Зала 1 на Националния дворец на културата в София, с премиерата на музикално-танцовия фолклорен спектакъл „Това е България!“, създаден от Христо Димитров. В навечерието на Трети март 2012 година, по повод на Националния празник на България, е премиерата на екранизираната версия на спектакъла на НФА „БЪЛГАРЕ“ – „Това е България!“. През 2015 година започва създаването на най-мощния от всички спектакли на ансамбъла – „ОСМОТО ЧУДО“, чиято премиера е през юни 2016 година. Като хореограф и режисьор Христо Димитров е създател и на множество събитийни спектакли, като: „Морски истории“, „България в Европа“, „Последната нощ на Апостола“ и др. Христо Димитров е продуцент на НФА „БЪЛГАРЕ“ от самото му създаване. В периода 2007-2019г. продуцира различни изпълнителски състави: дамското трио „Сопрано“, тримата български тенори от трио „Уникалните гласове“, триото сопрани "Le contesse". През 2011 година създава Национална импресарска мрежа, част от която стават множество български артисти от различни жанрове.

Организатор и съавтор на патриотични инициативи, Христо Димитров е създател на Фондация „БЪЛГАРЕ“ (2004 г.) и неин председател вече 16 години – с основна цел поддръжка, съхранение и популяризиране на българското фолклорно и културно наследство в България и зад граница, съорганизатор на Националната кампания „Да развеем българското знаме!“ (2007 г.), през 2014 г. по негова идея и с активното негово участие е учредено Сдружение „Пазители на българщината“, през януари 2015 г. в Пловдив по негова инициатива е създадено Сдружение "Асоциация на хореографите в България", на 26 февруари 2019 г. официално стартира Национална телевизия "БЪЛГАРЕ".

Създател на фестивали и културни традиции, между които: Международен Фестивал на фолклорната носия в Жеравна – създаден и организиран от Христо Димитров, Фондация „БЪЛГАРЕ“ и съорганизатори. Фестивалът се провежда ежегодно от 2008 г. , Годишни награди в областта на танцовото изкуство "Златна муза", Международен фестивал на танцовото изкуство – Кранево, на който Фондация „БЪЛГАРЕ“ е съорганизатор и др.

Носител на награди и отличия през годините: 2014 г. – Почетен знак „Златен век“ (печат на цар Симеон Велики) и грамота от Министерството на културата за големия му принос в развитието на българската култура, по повод 24 май, 2017 г. – Почетен плакет „Св. св. Кирил и Методий“, връчен от Президента на Република България г-н Румен Радев по повод 15-годишнината на НФА "БЪЛГАРЕ", 2020 г. – Орден "Св. св. Кирил и Методий" - първа степен с Указ № 103 от 1 юни 2020 г. на президента на Република България Румен Радев и др.

Съдържание на дисертационния труд

Дисертационният труд е с обем 236 страници, а структурата му обхваща Увод, три глави, Заключение, Изводи, Приноси, Ползвана литература – 220 източници на кирилица, Речник на някои редки, остарели и диалектни думи и изрази, Публикации, свързани с дисертационния труд, Приложения (*Приложение 1.* Морален кодекс на ансамбъл „Българе“; *Приложение 2.* Правилник за организация в НФА „Българе“ на големи представления; *Приложение 3.* Интервюта с известни български хореографи за проблемите на танцовия фолклор; *Приложение 4.* Диск с вариант на спектакъла „Осмото чудо“)

Обект на изследването са управлението, мениджърските и творчески подходи в частния професионален фолклорен ансамбъл, като художествено – творческа среда за създаване на съвременно сценично изкуство.

Предмет на изследването е Националният фолклорен ансамбъл „Българе“ като нова и алтернативна форма за усъвършенстване на мениджърските и творчески подходи в организацията на частното професионално изкуство за художествено претворяване на традиционния български фолклор в съвременно сценично изкуство на фолклорна основа.

Докторантът извежда основната цел и задачи на изследването, съчетавайки научно-изследователското и практическото отношение към проблема.

Основна цел на дисертационния труд е представяне на днешното състояние на мениджмънта и художествено-творческата работа в Национален фолклорен ансамбъл „Българе“ (Национален фолклорен ансамбъл/НФА), като примерен модел за функционирането на частен професионален фолклорен ансамбъл в пазарна икономическа среда. На тази основа да се идентифицира и представи хронотопа на мениджърските и творчески подходи в художественото претворяването на традиционния български танцов фолклор за превръщането му в съвременен художествен продукт. Да се представят постигнатите резултати и да се предложат нови мениджърски и творчески форми за управление и организация на художествено-творческата продукция, съобразно спецификата на класическата фолклорна култура и творчески процес в условията на конкурентна пазарна среда.

Задачите, които докторанта си поставя са:

- Да се направи обзор и анализ на постигнатото в НФА и да се оцени неговото отражение в развитието на професионалното фолклорно танцово изкуство в условията на пазарна икономика.

- Да се представят авторовите подходи в претворяването на традиционния българския танцов фолклор и превръщането му в продукт на съвременното танцово изкуство.

- Да се анализира структурата на управление и правната рамка на частния фолклорен ансамбъл, както и да се представят характеристиките на управление на такъв фолклорен състав, като основа за творческо претворяване на българския танцов фолклор.

- Да се представят и анализират професионалните мениджърски функции и творческия мениджмънт на главния художествен ръководител на частния фолклорен ансамбъл в процеса на създаване на творчески продукт.

- Да се представят образователните модели в художествено-творческата реализация на един фолклорен спектакъл и основните насоки в областта на артмениджмънта.

Авторова теза - авторвата теза в дисертационния труд налага промяна на парадигмата в дефинирането на професионалните функции на ръководството, управлението и творческото адаптиране на частния професионален фолклорен ансамбъл в съвременното пазарно стопанство. Знаковото адаптиране, поведението на участниците при създаване на творческия продукт, спрямо унаследените фолклорни ценности, е предпоставка за новото ситуиране на фолклорното танцово изкуство с неговата специфика на функциониране и социо-културното му битие, в съвременното танцово изкуство на България. Гаранция за неговата функционалност е създаването на съвършено нов, стойностен сценичен художествен продукт, който е не само конкурентноспособен, но и печеливш в условията на пазарна икономика.

От представения анализ на състоянието на проблема в увода, става ясно, че: „изработването на управленски модел за бъдещото съществуване на българското фолклорно изкуство като фундаментална част от културната политика на страната в днешните динамични процеси, характеризиращи се с финансова нестабилност и утвърдилите се закономерности в управлението на бизнеса в пазарна икономика, е чисто предизвикателство.“ „Това насочва настоящото изследване към търсене на обосновани решения на кризисните проблеми, свързани с мениджмънта, като се акцентира върху спецификата в съвременното художествено творчество на фолклорна основа, изискващо да се създаде пазарен модел за функциониране на фолклорното изкуство като система.“ „Намирането на алтернативен изход е амбициозна задача, заложенa в дисертационното изследване. Тази задача изисква откриване и създаване на мениджърски и творчески подходи, водещи до ефективно управление на частни форми на фолклорното изкуство, съобразно спецификата на процесите по създаването на конкурентноспособен художествено-творчески продукт и неговото разпространение.“

Както докторантът изтъква: „Изследователският проблем е породен от факта, че управлението и финансирането на фолклорното изкуство изисква пазарна ориентация в поведението на частния фолклорен ансамбъл и творците.“ „В научната литература отсъстват съвременни проучвания на творческите подходи в адаптирането на сценичните музикални и танцови изкуства на фолклорна основа. Провеждането на подобен род изследвания ще наложи промяната в структурата на управление на фолклорните ансамбли, ще обогати творческия инструментариум и ще даде

възможност за градивно развитие на традиционното фолклорно изкуство и връщането му във фундамента на културната политика на България.“

Докторантът пояснява също, че прилаганите в дисертацията похвати на научно изследване са от теоретичната област на културологията, семиотиката, естетиката и социологията на културата; семантичен и структурен анализ, систематизиране, класифициране и типизиране. Използваната методология е съобразена със спецификата на изследвания научен проблем. Използваните методи са: емпирично изследване, проучване на източници с информация, наблюдения, сондиране на мнения, представяне на основен организационен и художествено-творчески опит.

Ограниченията на изследването поставят извън обхвата на дисертационния труд: някои от жанровете на традиционния фолклор, любителското музикално и танцово изкуство, държавни формации с творческа дейност на фолклорна основа, публиката като коректив за качество.

В Глава 1 **„Исторически сведения за зараждането и развитието на българското професионално танцово фолклорно изкуство“**, в исторически ракурс изследователският поглед се насочва към: първите професионални народни ансамбли, проблемите на управлението, финансирането, репертоарната и концертна дейност на професионалните фолклорни ансамбли, развитието на професионалното танцово изкуство до появата на първия частен Национален фолклорен ансамбъл „Българе“, като специално внимание се отделя и на ролята на главния художествен ръководител в държавния фолклорен ансамбъл.

В ГЛАВА 2 на дисертационното изследване **„Създаване на първия частен Национален фолклорен ансамбъл „Българе“. Мениджърски подходи“**, са направени наблюдения и анализи върху структурата и управлението на Национален фолклорен ансамбъл „Българе“, методиката за подготовка на професионални изпълнители на български народни танци в НФА „Българе“.

Уточнени са дефиницията и същността на понятието *частен професионален фолклорен ансамбъл*: „Частният, професионален фолклорен ансамбъл е този вид ансамбъл, който в основата на своето творчество се базира на сценично разработения музикален и танцов фолклор, изпълнителите в него са професионалисти в областта на музиката и хореографията и не се издържат от Държавата или общинските институции, а само и единствено от своята дейност.“

На базата на сравнителен анализ, са представени констатации и изводи в обобщение, касаещи приликите и разликите между НФА „Българе“ и другите ансамбли по отношение на структура, управление, избор на репертоар, използвани творчески подходи при представяне на фолклора, аргументира се необходимостта от съществуването на подобни на НФА „Българе“ формации.

В ГЛАВА 3 **„Основни творчески подходи при създаването на съвременен фолклорен танцов спектакъл“**, фокусът на изследователското внимание е върху използваните в работата творчески принципи. В този контекст са представени примерни разработки свързани с претворяване на традиционния български фолклор в съвременно танцово изкуство, проследени и анализирани същностните характеристики на спектакъла „Осмото чудо“ – „реализиран пример за художествено-творческа

възстановка на определени фрагменти от традиционния български фолклор“, неговата логическа структура.

В тази глава са дискутирани въпроси, свързани със съвременното танцово изкуство като средство за възраждане на българския дух и култура.

Дългогодишния опит на дисертанта в областта на танцовото изкуство намира отражение в представените идеи, решения, начини на работа в тази глава, която е със силна практическа насоченост.

Практическите резултати от изследването са оформени като изводи и приложения: теоретични изводи, практически разработки - създадени и оформени приложения към научната теза.

За мен с особена важност е *Приложение 3*. Интервюта с известни български хореографи за проблемите на танцовия фолклор. Интервютата направени във връзка с научно-приложното изследване в дисертацията, отразяват личните становища на 14 изтъкнати български хореографи - водещи фигури в танцовото изкуство в България.

В заключението са обобщени най-съществените изводи от отделните части на работата, препоръките, приносните моменти. Изведени са опорни точки, които според докторанта са с особена важност, като например:

- диверсификацията на художественото произведение, продукт на фолклорното сценично изкуство, предполага гъвкаво управление в динамично развиващата се пазарна икономическа среда;
- ...адекватното функциониране на частен фолклорен ансамбъл изисква високи компетенции, свързани с мениджмънта – художествен/артистичен и административен

Значимост на изследвания проблем в научно и научно-приложно отношение

- споделен е личен опит на автора - в теоретичен и практически план

Степен на познаване на състоянието на проблема и съответствие на използваната литература

Докторантът ползва достатъчно информационни източници, позоваването върху които е коректно.

Приноси на дисертационния труд

Приемам изведените от докторанта приноси на труда, между които:

- За първи път в обсега на научно изследване попада частното професионално фолклорно сценично изкуство, неговото управление и творческа адаптация в настоящия период от историческото и стопанско развитие на България
- В изследването е създадена оригинална авторска методика, която ефективно съчетава различни творчески методи за претворяване на традиционния български танцов фолклор, в съвременно танцово изкуство и постигане на поставените задачи.

Дисертантът анализира и изследва, прилагайки теоретически и практически методи на научно изследване. Прави впечатление поднесеното с точна последователност съдържание, показващо личния поглед и отношение на докторанта. Целта на изследването е постигната, а поставените задачи – изпълнени.

Представеното изследване има практико-приложни приноси.

Казаното по-горе обуславя приносния характер на дисертацията.

Оценка на съответствието на автореферата с основните положения и приносите на дисертационния труд

Авторефератът в обем от 26 страници, отговаря на дисертацията и предава характера на докторската работа.

Публикации по темата на дисертационния труд

Докторантът има достатъчно на брой публикации върху докторската теза.

ПУБЛИКАЦИИ ВЪРХУ ДОКТОРСКАТА ТЕЗА

1. Димитров, Христо. Фолклорните традиции и обичаи в съвременното български хореографско изкуство. В: Млад научен форум за музика и танц, София, НБУ, сб. 7/2013.
2. Димитров, Христо. Проблеми при създаване и управление на частен професионален фолклорен ансамбъл. (1-ва част) В: Музикални хоризонти, бр. 9/2013.
3. Димитров, Христо. Проблеми при създаване и управление на частен професионален фолклорен ансамбъл. (2-ва част) - В: Музикални хоризонти, бр. 10/2013.

Участие в: Седма научна конференция за докторанти с международно участие „Млад научен форум за музика и танц“ с доклад: Фолклорните традиции и обичаи в съвременното български хореографско изкуство. 7-19 юни 2012, НБУ, София.

Мнения, препоръки и бележки

Бих препоръчала на Христо Димитров да направи възможно издаването на този труд, за да стане достояние на по-голям кръг аудитория.

В заключение:

Давам своята положителна оценка за дисертационния труд на Христо Димитров: „НАЦИОНАЛЕН ФОЛКЛОРЕН АНСАМБЪЛ „БЪЛГАРЕ“. МЕНИДЖЪРСКИ И ТВОРЧЕСКИ ПОДХОДИ“, във връзка с носените от него приноси с научни и приложни качества. Считам, че дисертационният труд на докторанта изцяло отговаря на изискванията за получаване на образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление 8.3. „Музикално и танцово изкуство“ по Закона за развитие на академичния състав на Република България и предлагам на уважаемото научно жури тя да му бъде присъдена.

17.10.2022г.,

София

доц. д-р Росица Бечева